ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

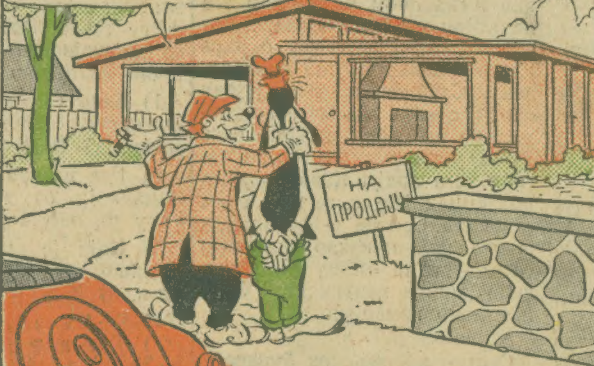
10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

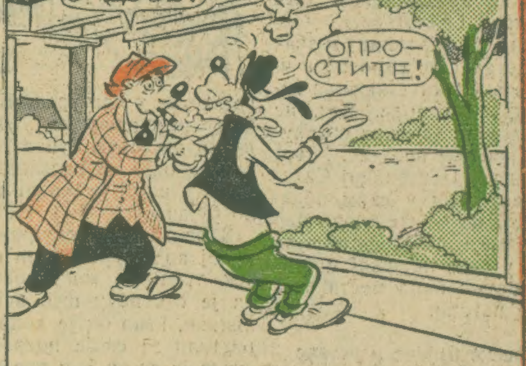
Година XVI — Број 107 — Субота, 16 јануар 1954

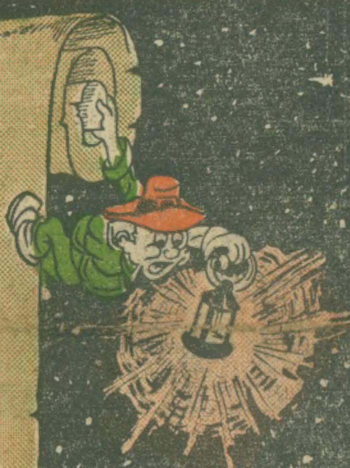

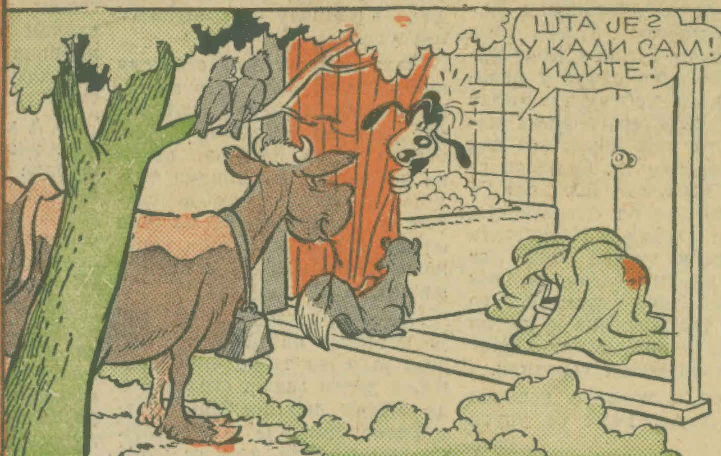

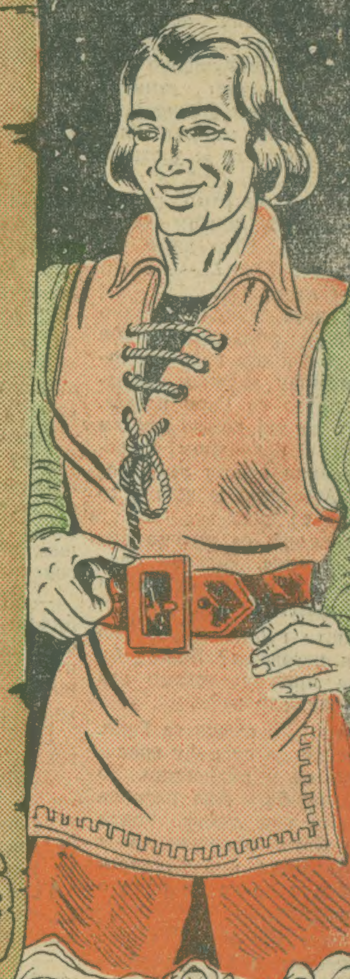

ПОДЗЕМНЕ ВОДЕ У Сахари

Под пустињом се подразумева неплодна и ненасељена област у којој нема воде. Међутим, ова школска дефиниција не може да се примени на све пустиње, а понајмање на највећу међу њима — Сахару, у којој живи милион становника и користи се пустињском водом.

Над Сахаром киша пада нередовно и ретко. Кад падне, семенке разног растиња, које леже скривене у песку по више година, нагло почну да клијају. Читав један биљни свет стане да се развија, расте, цвета и, најзад, умире — све то за цигло неколико недеља. Али, сакривене у песку остале су клице новог живота. Кроз неколико година, кад се на овај део земље опет сруче пљускови, оне ће проклијати и дати земљи ново биље.

Пустињске падавине значајан су догађај не само због испаше, већ и због стварања залиха подземне воде. Али, не треба мислити да кише посећују само извесне пределе. Утврђено је да у Централној Сахари кише падају у свим областима, ако не чешће а оно бар сваке седме године. Зато се верује да у овој највећој пустињи на земљи нема места које киша не натопи.

Пустињске бујице и уставе

Кад киша падне, већи део воде испари, а мањи упије пропустљива земља. Велике непогоде са обиљем талога оживљавају „мртва" речна корита, која се нагло испуне и бујице, јурећи огромном брзином, чупају и носе све што им се на путу нађе. Тешко путничким караванима који се — како је то иначе обичај — затекну тада у кориту каквог пресахлог потока!

У Централној Сахари бујице могу да трају и по неколико дана, а онда обично прође по неколико година док се не појаве нове. Оне које настају услед киша или топљења снега на јужним падинама Атласа нису ни нередовне ни краткотрајне. Њихове воде, пошто

се изгубе у пространим подземним резервоарима, натапају, преко артеских бунара, многобројне оазе северозападне Сахаре, у којој је живот прилично бујан.

Због велике оскудице у текућој води, урођеници су одувек тражили могућност како да је сакупе у што већој количини, како би је доцније користили за своје потребе. Познато је да су још пре хиљаду година Африканци, од земље и прућа, градили уставе за воду, па се и данас може наићи на њихове трагове. У новије време подигнуто је у Африци доста јаких устава, које су становништву од велике користи. Неке од њих толико су велике да прикупљају по четрдесет па и више милиона литара воде. Водом из ових устава наводњавају се онда преко године, кад нема кише, многа поља на којима успевају пољопривредне културе неопходне за живот становништва.

Залихе подземне воде

Без обзира на величину и број устава у афричкој пустињи, залихе „заробљене" воде ни издалека нису довољне да би подмириле све потребе. Оне могу само у извесној мери да задовоље најскромније по-

требе предела који се налазе до 300 километара јужно од Атласа. Но, у Сахари постоје много значајније количине воде, које се налазе под земљом.

До воде се може доћи свуда у свету, само ако се ископа плића или дубља јама. На исти начин и у Сахари се може доћи до воде. Којипут, на њу се наиђе већ на другом метру, а некад треба копати деведесет метара дубоко. Важно је да она буде питка, јер у Сахари се наилази и на слану и на магнезијумову воду, од које немају користи ни биље, ни животиње, ни човек. Тако се копањем артеских бунара у Сахари дошло до воде, која се налази у природним подземним цистернама. Те „цистерне" могу бити велике као неко мање или веће језеро, а готово увек повезано је међусобно више њих, као спојени судови. Кад људе послужи срећа да забију цев артеског бунара у најнижу цистерну, тада се из ње може црпсти вода све док је има и у онима које су с њом у вези.

На основу испитивања професора алжирског универзитета Саворнена, само у североисточној области француског дела Сахаре постоји подземна вода која заузима простор величине Француске. Узимајући у обзир површину и дубину ове огромне цистерне, израчунато је да се у њој налази отприлике 60 билиона кубних метара воде. Израчунато је такође да сваке године у тај резервоар притиче око пет милијарди кубних метара нове воде. Сматра се да је било потребно дванаест хиљада година док је ова природна цистерна напуњена оном количином воде којом сада располаже. Досад је преко артеских бунара извађен незнатан део ових залиха. Служећи и даље у ову сврху, само у знатно већој мери, она би могла да допринесе да се умногоме преобрази изглед тога краја. Како оваквих подземних језера има на свим странама Сахаре и Африке уопште, није никакво чудо што се сматра да би на тај начин лице „црног континента" било прилично измењено.

Систем пустињских бунара

Тражећи столећима могућност да до воде дођу, урођеници су стекли драгоцена искуства. Кад наиђу на плитак, влажан слој, они почну да буше читав низ бунара, који су удаљени десет до петнаест метара један од другог. Пошто се пробију кроз суву, песковиту земљу, наиђу на порозан слој кроз који настављају бушење. Тако се спусте на дубину од четрдесет па и више метара. Дна ових бунара, низ чије зидове цури вода, повезана су излазним каналом, кроз који сакупљена вода пролази. Да би дошли до воде, Африканци су морали да стварају читаве мреже оваквих канала. Таква мрежа могла је да даје на почетку по две до три хиљаде литара воде у минуту. У Туату, области са нарочито развијеном мрежом оваквог снабдевања, укупна количина добивене воде износи чак 110.000 литара у минуту, то јест близу 60 милиона кубних метара воде годишње.

Данас, неслободном афричком становништву бели колонизатори модерном техником помажу у извлачењу подземне воде, али само онолико колико то самим белим људима користи. Националним ослобођењем и привредним развитком народа „црног континента", створиће се много веће могућности за искоришћавање неисцрпних количина подземне воде, чиме ће се изглед и привредна структура земље знатно изменити.

ЗАБАВНА ГЕОГРАФИЈА

Хоћете ли да проверите своје знање из географије, а да се притом и поиграте? Ево како ћете то учинити.

Кад се нађете с друговима, читајте једно за другим ових дванаест питања. Сваки играч нека на комаду хартије бележи одговоре за које сматра да су тачни. Победник је онај ко на највећи број питања тачно одговори. Питања су:

1) Како се зове главни град Исланда? а) Осло, б) Хелсинки, в) Рејкјавик.

2) Где извире Рајна? а) у Немачкој, б) у Швајцарској, в) у Француској.

3) Који је планински врх највиши на свету? а) Мон Блан, б) Монт Еверест, в) Матерхорн.

4) Где лежи Огњена Земља? а) у Јужној Америци, б) у Јужној Африци, в) у Аустралији.

5) Којој држави припада Гренланд? а) Норвешкој, б) САД, в) Данској.

6) Како се звао главни град Норвешке, Осло, до 1924 године? а) Кристијанија, б) Готенбург, в) Гдиња.

7) Којим се језиком говори у Бразилији? а) шпанско-бразилијанским, б) португалско-бразилијанским, в) француско-бразилијанским.

8) Где лежи Белгиски Конго? а) у Африци, б) у Јужној Америци, в) у Азији.

9) Ко је открио Северни Пол? а) Пири, б) Рамусен, в) Амундзен.

10) Којој земљи припада Аљаска? а) Британској Империји. б) САД, в) она је самостална држава.

11) Шта је меридијан? а) степен географске ширине, б) степен географске дужине, в) географски назив за екватор.

12) Која је најдужа пловна река на свету? а) Амазона, б) Конго, в) Мисисипи.

Одговори: 1) Рејкјавик, 2) у Швајцарској, 3) Монт Еверест, 4) у Јужној Америци, 5) Данској, 6) Кристијанија, 7) португалско-бразилијанским, 8) у Африци, 9) Амундзен, 10) САД, 11) степен географске дужине, 12) Мисисипи.

Изгубљен НА ДНУ ОКЕАНА

(2)

Гери се без речи спусти на најближу столицу и зари главу у шаке. За тих неколико секунди док је седео потпуно непомичан покушавао је да бар приближно замисли шта је Кеслер све доживео за протеклих осам месеци. Глас Мк Неба вратио га је у стварност.

— Шта ли му само, доврага, значи оно „кањон десно од Њујорка"? Шта ви о томе мислите, Гери? — обрати се он асистенту.

— Да није можда мислио на велики подводни кањон који су научници недавно открили помоћу звучних апарата? — питао се Гери наглас. — Кажу да тај кањон својим изгледом и величином потсећа на велики кањон реке Колорадо. А колико је дубок, то још нико не зна.

Бринкендорф се полако диже са столице. Његове бледоплаве очи сијале су неким чудним сјајем:

— Зашто губите време на приче и нагађања? Боље би било да прво погледамо где су планови, зар не?

— Тачно! — сложи се Гери. — Он каже да су међу гредама таванице у радионици. То ће бити проба. Ако планове нађемо на том месту, онда можемо бити сигурни да је Мк Неб заиста чуо Кеслерову поруку и да се не ради о некој превари.

У једном мрачном, тешко приступачном кутку на тавану нашли су једно удубљење у зиду и у њему бакарну кутију. У кутији су били планови. Журно, дрхтавих руку, дочепао је Гери планове и раширио их по великом лабораториском столу. Време је протицало, а асистенти нису дизали главе с планова. Проучавали су, мерили, проверавали, споразумевајући се кратким, већином једносложним, речима. Нису ни приметили кад је Мк Неб тихо отворио врата и нестао у ноћ.

Била је прошла поноћ кад им је замршени систем уређаја за савлађивање воденог притиска постао јасан. Очи двојице асистената, у којима се огледало чуђење и дивљење, среле су се преко стола.

— Тешко ми је да поверујем да је један човек могао да дође на овакву идеју, — промрмља Бринкендорф. — Смела је, а ипак остварљива. Заиста, сасвим је могућан и реалан његов план који се заснива на коришћењу центрифугалне силе. Теориски, бар. А ипак, не знам да ли ће бити остварљив.

— Али, ту вам је све. Црно на бело. Све, до најситнијих детаља. Бринк, то значи да смо сад у могућности да спасемо Кеслера.

Бринкендорфове очи избегле су Геријев грозничав поглед, а његове усне наједном су се стегле у готово праву, танку линију. Лагано, наглашавајући сваку реч, он одговори:

— Није могућно да ви озбиљно помишљате да се спустите у дубине до којих још нико није допро и да замишљате да се отуд вратите живи?

Гери га запрепашћено погледа.

— Па, разуме се, — узвикну он. — Планове имамо и ствар је веома једноставна. Треба се држати планова и завршити Кеслерово дело, па да...

Гери застаде усред реченице. Његове очи наједном се испунише сумњом.

— А шта ви мислите да треба учинити?

Бринкендорф одговори не дижући главу:

— Ови планови вреде читаво богатство. Милион долара ,можда...

Гери се лагано диже са столице...

— Не свиђају ми се ваше речи, Бринкендорфе. Можда вас ипак нисам добро разумео. Будите јаснији.

Дебељушкасти, плавокоси асистент завали се у столицу, наже главу настрану и искоса погледа Герија.

— Слушајте, млади мој пријатељу, — одговори он грленим гласом. — Мислим да сте свесни тога да живот не траје вечито. Једног лепог дана и ви ћете умрети. Зашто онда тај кратки живот не учинити лепим и угодним? Заиста, warum nein? Ви знате исто тако добро као и ја да, пођемо ли за Кеслером, наши изгледи да се извучемо живи више су него минимални. Ето, ствари тако стоје. Он се сам увалио у несрећу, па нека се сам из ње и извлачи. Ми планове имамо у рукама. Продаћемо их и новац поделити. Шта ви мислите о мом предлогу?

Без иједне речи Гери пређе преко одаје, дохвати Бринкендорфа за ревере од капута и издиже га са столице. Измахнувши десном руком уназад, он снажно удари Бринкендорфа посред лица. Млађи асистент се זањиха и с треском се сручи на под.

— Мислим да ће бити најбоље за вас да се што пре изгубите одавде, — просикта Гери кроз стиснуте зубе. — И не усуђујте се да се икад више појавите у лабораторији. Јер, ја не волим убице... чак ни оне који не убијају својом руком.

Бринкендорф не одговори ништа, али његов злобни и претећи поглед говорио је више од речи. Он устаде и пође да покупи своје ствари. Кад су се врата за њим затворила, Гери је још дуго стајао и буљио у њих. Није то било први пут што се у њему јавила сумња да је Бринкендорф способан да изврши издају. Још раније је подозревао да би млађи асистент могао много штошта да каже о нестанку извесних драгоцених делова „Ротифера". Поред тога, он је често затицао Бринкендорфа потпуно самог у радионици како проучава састав машина с интересовањем какво никад није показивао док је Кеслер био ту. Сетивши се Бринкендорфовог предлога, Гери се најежи од одвратности, беса и гађења. Препустити самог себи човека који се налази на дну океана и који очајнички зове упомоћ, то нијeдан поштен човек не би могао да учини, акамоли пријатељ и најближи сарадник.

Уморан и потпуно исцрпен од узбуђења, Гери се упути у свој стан да прилегне и да се одмори до јутра, до кога је било остало још само два до три часа.

Кад је сутрадан Лен Гери отишао код Екума Мк Неба, он је по погледу и стиску руке старог рибара схватио да може потпуно рачунати на његову помоћ у свом покушају да спасе Кеслера. Мк Неб је чак с радошћу прихватио Геријев позив да буде други члан посаде на „Ротиферу". Јер, он је био стари и одани пријатељ несталог научника, за кога је био спреман да учини и највећу жртву. Мада дотада ниједном није видео подморницу којом су имали да пођу упомоћ Кеслеру, Мк Неб је без размишљања пристао да се у њој спусти на дно мора. Ипак, кад га је Гери одвео у Кеслерову радионицу, где је стајао прашином покривени „Ротифер", Мк Неб није могао да сакрије своје чуђење.

— Нека ме ајкула поједе ако ово није најчуднији чамац који сам икад у животу видео, — узвикну он чешући се иза уха.

Гери се насмеја на старчеву примедбу. И њега је у почетку чудновати изглед „Ротифера" доводио у забуну. Али, откако је из планова видео на каквим је принципима подморница грађена, он је увиђао да је то једини могућан облик за подводни брод намењен дубинском спуштању и пловидби.

По свом изгледу „Ротифер" је потсећао на дебео точак, чији је један тулац био предња, а други задња страна брода. Чеони део средишта подморнице имао је блажи лук од задњег дела, који се готово окомито дизао из другог тулца. Свуда око крме налазио се, као неки велики рам, широк, округао прозор. У једном полулоптастом испупчењу налазила су се четири јака рефлектора, док су у задњем делу подморнице били пропелери који су је покретали.

— „Ротифер" заиста не личи на неку јахту, — одговори Гери старом рибару, — али Кеслер је знао шта ради. Притисак водене масе који је наш пријатељ хтео да савлада довољан је да и од најјаче подморнице направи лепињу од метала.

— А како се брод креће? — запита Мк Неб набравши чело.

— Као точак који би ишао бочном страном, тј. тулцем напред. Да би се савладала неизмерна снага воде, није довољан само унутрашњи потисак и добар оклоп. Да је Кеслер покушао да начини оклоп довољно дебео да издржи снагу притиска, подморница би била толико тешка да би потонула као камен. Једино чиме се притисак може савладати, то је центрифугална сила, — објасни му Гери.

— То онда изгледа као кад се точак окреће брзо и баца блато иза себе, — преведе Мк Неб Геријево објашњење на свој језик.

— Не само иза себе, већ у свим правцима, — насмеја се Гери. Спољашњи део подморнице, тј. точак, одвојен је од унутрашњег дела где се налази кабина са инструментима у којој ћемо се и ми сместити, тако да може сасвим слободно да се креће. Уколико притисак воде постаје већи, точак се окреће све брже и брже. Снага која се ствара тим окретањем, заједно са најјачим оклопом који је икад једна подморница имала, спашће нас, ја се надам, да не будемо смрскани.

— А кад се већ спустимо на дно, ако пре тога од нас не постане лепиња, остаје нам још да потражимо највећи подводни кањон на свету и Кеслера у њему.

— Јесте! То је све, — потврди Гери озбиљно. — Све то може да буде готово за један једини дан. Опасност је велика, то морам да вам кажем. Али, сама помисао да ћемо можда спасти једног човека довољна је награда и за наш труд и за опасност којој се излажемо. Само, потребно је да прво завршимо подморницу. Планови су ту. Ја узимам на себе да у најкраћем року оспособим „Ротифера" за пловидбу под морем.

Али, Герија је чекало једно страховито изненађење: планови су били нестали. Оне ноћи кад је Мк Неб донео вест о Кеслеру и кад је, после Бринкендорфовог нечовечног предлога Гери наредио млађем асистенту да напусти лабораторију, овај је, заједно са својим стварима, узео и Кеслерове планове.

(Наставиће се)

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК СТОЈИЉКО СТОЈИЉКОВИЋ, БЕОГРАД, МАКЕДОНСКА 31. — ИЗДАЈЕ И ШТАМПА „ПОЛИТИКА" ШТАМПАРСКО-ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ, БЕОГРАД, МАКЕДОНСКА 31. — ТЕКУЋИ РАЧУН БРОЈ 102-Т-82. ПОШТ. ФАХ 124. — ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ: ГОДИШЊА 500, ПОЛУГОДИШЊА 250 ДИНАРА. ЗА ИНОСТРАНСТВО ГОДИШЊА 760, ПОЛУГОДИШЊА 380 ДИНАРА. РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ.

150-ОГОДИШЊИЦА ПРВОГ СРПСКОГ УСТАНКА

Раја

За време турске владавине Србин није могао бити налбанта (поткивач коња), није се могао бавити табаклуком, тј. штавити кожу, ни сарачким занатом, није смео да прави дугмад, а тешко је могао бити и берберин и папуџија. Ово унеколико показује како су била ограничена права раје. Навешћемо још неке примере.

Само је Турчин Турчина могао поздравити речју: селам. Ако би неко од раје назвао Турчину селам, одмах би га погубили, изузев ако би се потурчио. Да Турчин у том погледу не би погрешио, он је морао да се познаје по хаљинама и да се тако јасно види ко је раја а ко Турчин. Раја није смела носити одело зелене боје, нити лепе хаљине као Турци, например: шалове око главе, токе и доламе, особито везене сребром или златом. Раји није било дозвољено да носи црвене фесове нити јеменије. Раја није смела да има лепу кућу као што је турска, а није смела имати ни добра и лепа коња.

Какво је стање било види се и из овог примера. Турци су нерадо гледали човека лепа лика, или који има лепе бркове. Раја није смела сабљу слободно носити. Пиштоље и дуге пушке и велике ножеве раји је било допуштено носити, али нису смели бити оковани сребром и онако лепи као код Турака. Али, кад неко од раје дође у варош, или у селу изиђе пред турску господу, онда је морао да остави дугу пушку и велики нож, а пиштоље је морао за леђа гурнути или гуњем заклонити.

Србин је морао да устаје и најгорем Турчину и да му се с пута склони, макар у блато до колена упао. Осим тога, није смео кроз варош јахати, а кад у пољу сретне Турчина морао је да сјаше или да пита је ли му дозвољено да јаше. Сваки Турчин смео је рају псовати, а њему се није смело ништа рећи. Кад какав иоле одевенији Турчин у вароши или ма где друго одјаше коња, он би зовнуо првога Србина кога је видео и наредио му да му коња вода. Тако су турска господа узимала са сокака Србе за различите друге услуге, например: да туку каву, да доносе воду, да секу дрва итд.

Турчину је било дозвољено да рају удара чибуком или штапом. Кад би избио рат, раја није морала да ратује, али је морала да храни турску војску куда она прође, да гради путеве и вароши и да их поправља, да вуче топове и џебану. Ово је само неколико примера из којих се види како су Срби живели под Турцима. Али и то је само бледа слика. јер је стање било још и горе.

Дубине Јадранског Мора

Дубина Јадранског Мора повећава се од северозапада према југоистоку. Тако дубина почиње од 15 до 20 метара, у заливу Ријеке готово је свуда 60 метара, а на простору између Шибеника и Сплита, па до Анконе, износи око 50 метара; дубина је већа уз нашу обалу. У правцу Стонски Рат—Гаргано дубина износи од 100 до 150 метара. Међутим, 120 километара јужно од Котора налази се највећа дубина, која износи 1330 метара. У Отрантским Вратима највећа је дубина 804 метра. Дубина између унутрашњих острва износи 50 до 60 метара, дубина између спољних острва 60 до 80 метара, ретко 100 метара, као што је случај у Кварнерићу и Велебитском Каналу.

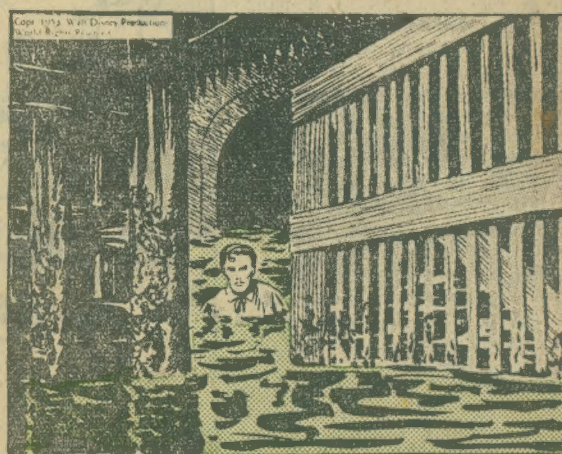

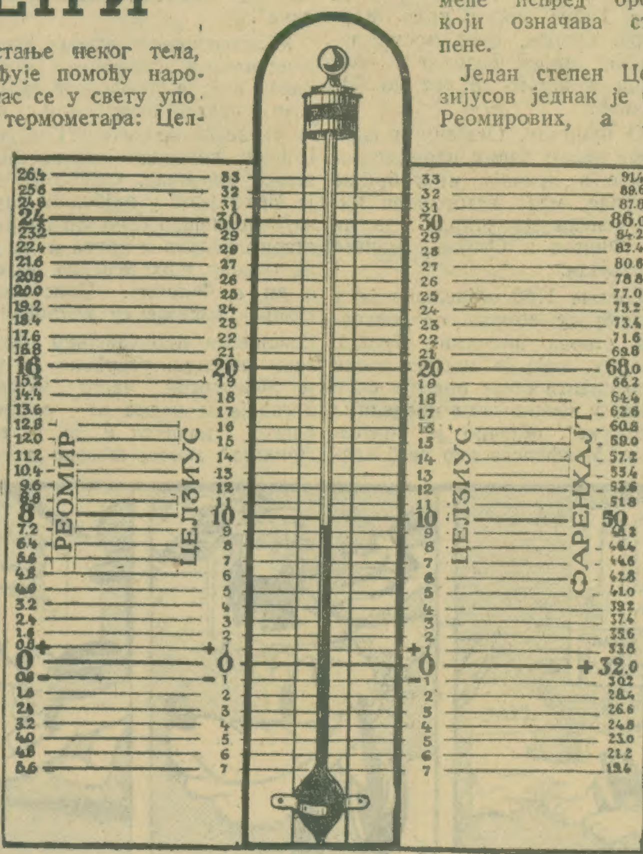
КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ТЕРМОМЕТРИ

Температура је топлотно стање неког тела, изражава се степенима, а одређује помоћу нарочите направе — термометра. Данас се у свету употребљавају углавном три врсте термометара: Целзијусов, Реомиров и Фаренхајтов. Целзијусов је најраширенији, а друга два употребљавају се само у неким земљама.

Термометар се састоји од једне дашчице на коју је причвршћена стаклена цевчица. Цевчица је затворена на оба краја, а на доњем делу има куглицу у којој се налази жива. На дашчици су, с обе стране цевчице, обележени степени. Тачка мржњења обележена је нулом и код Целзијуса и код Реомира. Међутим, тачка кључања обележена је код Целзијуса бројком 100, а код Реомира бројком 80, јер је Целзијус поделио простор између тачке кључања и тачке мржњења на сто делова, а Реомир на осамдесет. Деоба на степене наставља се и испод тачке мржњења, као и изнад тачке кључања. Температура изнад нуле назива се позитивном и бележи се знаком +, али се то обично не означава, јер се подразумева да је, кад нема знака, температура позитивна. Температура испод нуле означава се знаком минус и он се увек меће испред броја који означава степене.

Један степен Целзијусов једнак је 0,8 Реомирових, а један степен Реомиров раван је 1,25 Целзијусових. На основу овог лако је прерачунати Целзијусове степене на Реомирове и обратно. Например, 30 степени Целзијусових једнако је 24 степена Реомирова (30 × 0,8), или 8 степени Реомирових једнако је 10 степени Целзијусових (8 x 1,25).

Но, поред ова два термометра постоји, као што смо рекли, и Фаренхајтов, на коме је простор између крајњих тачака подељен на 212 делова. Тако, где се код Целзијуса налази 100 степени ту је код Фаренхајта 212, а идући наниже нула Целзијусових степени налазиће се на месту где је код Фаренхајта обележено плус 32 степена. Један степен Целзијусов раван је 1,8 Фаренхајтових и на основу тога лако се прерачуна температура по Фаренхајту на температуру по Целзијусу, и обратно. Например, ако желимо да знамо колико десет степени Целзијусових износи по Фаренхајту, онда ћемо то лако израчунати ако десет помножимо са 1,8 и томе додамо број 32. Тако ћемо добити 50 степени Фаренхајтових

*

Андерс Целзијус, шведски астроном, родио се 27 новембра 1701 у шведском граду Упсали, где је и умро 25 априла 1744. Године 1742 он је предложио скалу за термометар и означио је тачку кључања са 0°, а тачку мржњења са 100°. Обрнуто бројање степена, какво се данас употребљава, предложио је 1745 научник Лине.

Рене Антоан Реомир (1673—1757) био је француски физичар и природњак. И он је пронашао термометар, који се назива по његовом имену.

Габријел Данијел, Фаренхајт (1686—1736) био је немачки физичар. Он је конструисао разне физикалне инструменте, а направио је и термометар који се назива по његовом имену.

ШТА САЧИЊАВА ПАМУК?

Памук садржи: 90% целулозе, 8% воде, 0,4% воска и уља, 0,6% протоплазме и 1% пепела.

Познајете ли своју земљу?

На овом цртежу приказујемо вам једну од наших најлепших клисура. То је живописна котлина, дуга петнаест километара, а кроз њу тече река и пробија се железничка пруга.

Десно и лево од пруге има доста плитких пећина у којима се могу наћи сталактити и сталагмити.

Клисура је толико лепа да је редак туриста који је посетио Балкан а да њу није зажелео да види и да кроз њу прође.

(Сићевачка Клисура)

Ода, сентенција и алегорија

Ода је такав књижевни облик у коме се изражава неко дивљење нечему. Оде су биле много обрађиване у старој класичној књижевности. Пошто се у њима велича и узноси идеал, то је и стил ода узвишен и сличан стилу химне. Класични песници писали су оде побуђени неким херојем или неким другим идеалом свога времена. У новије време оде се мање пишу. Из Старог века познате су Ода Мелпомени од Хорација и Ода Терону од Пиндара. У нашој књижевности познате су оде Лукијана Мушицког, Јована Стерије Поповића, Јована Јовановића-Змаја итд.

Сентенција је најкраћа књижевна врста — обично од једне реченице. Она садржи неку истину о животу, искуство које је песник стекао у животу и изразио га најкраће. Познате су грчке и латинске сентенције. Овде ћемо навести неколико примера сентенција: Човек није рођен самом себи већ и отаџбини. У добру је лако добар бити — на муци се познају јунаци итд.

Алегорија је слика неког догађаја или неке замисли. Та слика треба да је приказана у преносном значењу, да је прикладна и изнесена тако да се њоме уздижу и значај и лепота самог предмета. Алегорије може бити у епској, лирској и драмској поезији.

АЛФРЕД ЕДМУНД БРЕМ

Пред лађом „Каракас", заробљеном у леду, појавила су се наједном три бела медведа. Били су свакако намамљени мирисом меса морског коња. То је била женка са своја два младунчета велика готово исто толико као и она. Одмах су се устремили на ватру, извукли приличан комад меса и прождерали га. Морнари им затим добацише још један комад, који мајка узе и однесе својим младима, и не помишљајући да га сама поједе. Ово се поновило неколико пута. Кад је односила последњи комад, морнари припуцају и убију оба младунчета и ране мајку. Она се једва мицала, али је ипак допузала до младих и стала да им дотура нов комад меса. Кад је видела да га они не узимају, испружила је шапу прво према једном, а затим према другом и покушала да их усправи...

Најзад је приметила да су њени мезимци мртви. Окренула се према лађи и стала да мумла, раздражено и очајно. Морнари су опет припуцали. Погођена, пала је крај својих младих и умирући лизала је њихове ране".

У Бремовој књизи „Живот животиња" наћи ћемо на много сличних епизода, боље рећи правих прича о домаћим, и дивљим, као и о животињама далеких земаља. Уствари, читаво Бремово дело је једна велика, занимљива, топло и истинито написана прича о животињама и њиховом животу у слободној природи.

✡

Непрегледне шуме Тирингије, које су средином прошлог века још биле густе и непроходне као прашума, шириле су се свуда око села Рентендорфа у коме се, 1829 године, родио Алфред Брем. Њихово густо, тамно зеленило кроз које се сунчева светлост једва пробијала, гласови њихових крилатих „становника", шумске животиње које су се хитро скривале испред људи, па чак ни крици ноћних птица нису никад плашили малишана. Јер, мали Брем упознавао је шуму готово истовремено кад и своју дечју собу и врт око куће. Његов отац, скроман и науком занесен пастор, проводио је дане у шуми, проучавајући птице и њихов начин живота. Држећи се чврсто за очев скут, малишан је трчкао кроз шуму. И док је отац бележио своја запажања о птицама, мали Брем упознавао је шумске „становнике", радовао се због сваког нађеног цветка и шареног птичјег пера.

Тако је у мирним и лепим шумама Тирингије растао Алфред Брем, будући путник и истраживач, писац најпопуларније књиге о животињама.

✡

На велико жаљење свог оца, који је својим студијама о птицама ударио темеље немачкој орнитологији, млади Брем определио се за архитектуру. Али, љубав и интересовање за природу и животиње и даље су живели у Брему. И кад му је после завршених студија природњак Милер понудио да пође с њим на истраживачко путовање у Африку, Брем је без много размишљања пристао.

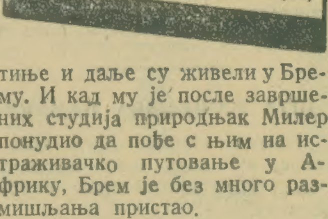

У то време Африка је заиста била „црни континент" — још непозната и неиспитана. Кад је ступио на афричко тле, Брему се чинило да је, како је сам рекао, ступио у земљу из „хиљаду и једне ноћи". Чак ни грозница од које је убрзо оболео, жеђ, напорна путовања и гладовања нису могли да умање његово одушевљење. Јер, он се кретао у царству непознатих животиња, чији је живот и „навике" могао да проучава. Ту је Брем први пут видео камилу, а на Великом Менсалах Језеру имао је прилике да изблиза посматра највећу „колонију" разних водених птица.

Његова збирка животиња расла је из дана у дан, а листови с белешкама непрестано су се гомилали.

✡

У Африци је Брем провео пет година. Вратио се отуд као искусан путник и озбиљан научник. На архитектуру више није мислио. Мада је у Африци прошао кроз најбољу школу кроз коју један научник може да прође, кроз школу саме природе, он се ипак уписује на отсек природних наука на универзитету у Јени. Пошто је завршио студије, Брем одлази у Шпанију, где му је живео брат. У Андалузији, на снежним врховима Сиера Неваде и Пиринеја, на морској обали крај Гибралтара, он наставља свој рад на проучавању природе. По повратку из Шпаније, Брем одлази на север Европе, у Лапонију и на Лофотска Острва, а после неколико година и на друго путовање по Африци. Пре поласка у Африку Брем објављује своје прво дело: „Живот птица", у коме је дао многе нове и дотад непознате податке о птицама Африке и Северне Европе. Иако је у то време морао да се прими наставничке службе у гимназији да би издржавао своју тек основану породицу, Брем је налазио времена и за свој научни рад и писање. Његово ново дело „Шумске животиње", објављено у две велике књиге, најбољи је доказ његовог напорног, истрајног и савесног рада.

Већ тада припремао је Брем своје најзначајније дело — „Живот животиња". Оно је написано, како сам Брем каже, да би попунило празнину у тадањој науци о животињама, која се бавила углавном описивањем грађе органа и спољашњег изгледа појединих примерака. Брем је, пак, желео да упозна људе и са свим осталим што чини живот животиња: начином исхране, „навикама", одгајивањем младих, односима у једној животињској заједници. Првим издањем свога дела, које је објављено 1869 године, Брем није био задовољан. Он је био непристрасан и оштар критичар чак и кад се радило о сопственом делу. Тек после десет година попуњавања и исправљања, „Живот животиња", доживео је друго издање.

Брем је увек био спреман да, без обзира на тегобе, крене у најудаљеније и најнеприступачније крајеве света да би употпунио своје знање о природи и животињама. Због тога је спремно примио позив музеја у Бремену да с једном експедицијом пође у Сибир. Преко снегом завејаног Урала, експедиција се спустила у степе западне Азије, а затим избила на обале Оба. Сибирска зима била је Брему тежа од афричких жега. Ипак, он је стрпљиво подносио све тешкоће, јер је у накнаду за то могао да проучава животиње азиских степа и сибирских тундра. После пловидбе од 3.000 километара низ реку Об, експедиција је наставила пут пешице. Брем се с муком пробијао кроз мочварне тундре, у којима није било ниједног насеља ни коначишта. Епидемија антракса, од које су страдали и ирваси који су вукли теретне саонице, а још више водичи Остајци, приморала је чланове експедиције да се врате.

✡

Годину дана после Бремовог повратка из Сибира, умире му жена, која му је својим разумевањем и пажњом била најбољи друг и сарадник. Утеху због тог губитка Брем је налазио у раду и у подизању своје деце.

Године 1877 Брем полази на још једно путовање, овог пута у наше крајеве: Барању и по Фрушкој Гори, где је проучавао орлове. Том приликом Брем је открио нашег орла белорепана и још неке примерке.

Последње Бремово путовање било је у Америку, где је имао да одржи и неколико предавања. При самом искрцавању из брода, Брем је добио вест да му је у домовини умро најмлађи син. Та нова несрећа сломила је, иначе увек бодрог, научника. Он се из Америке враћа изнурен и потпуно сломљен и после годину дана умире. Било му је тада педесет пет година.

АНЕГДОТЕ

ТАТА! ТАТА!

Новак Радонић, наш познати сликар из половине прошлога века, радио је једном у Новом Саду портрет адвоката Косте Николића-Бате. Једном док је радио дадиља је унела у собу домаћинову ћерчицу. Дете је радознало загледало слику коју је Радонић довршавао, затим је почело да пљеска рукама и да виче:

— Тата! Тата!

Када је то чуо, Радонић је рекао својим пријатељима:

— Е, сада ми може цела Академија казати да слика не ваља — не марим! Критика овог детета мени је најмилија!

МАРК ТВЕН СЕ СЕЛИ...

Када је Марк Твен осиромашио због банкротства свога издавача, сретне га једна отмена дама на улици у најживљем делу града. Марк Твен је ишао полако и под пазухом је имао само једну овећу кутију цигара.

Дама га је зачуђено погледала и запитала шта ради са том кутијом цигара?

— Селим се! — одговорио је Марк Твен, јер је заиста тога тренутка ишао из старог у свој нови, ко зна колико скроман, стан.

ТО МУ ЈЕ СВЕЈЕДНО...

Рабиндранат Тагора, славни индиски песник, у својим ранијим годинама био је необично неповерљив према разним техничким изумима новога доба.

Једном приликом дошао је у Лондон, да би се нашао са једним својим пријатељем кога већ годинама није видео. Пред подне пријатељ предложи Тагори да се мало провозају, па га запита, да ли му је милије да се прошета аутомобилом или можда аеропланом.

На то питање Тагора је равнодушно одговорио:

— То ми је свеједно! У главном је иста ствар да ли човек разбија главу у хоризонталном или вертикалном правцу!

ЂАК СЛАВНОГ КОМПОЗИТОРА

Велики композитор Росини седео је једног дана крај отвореног прозора. Одједном зачује доле у дворишту верглаша који је свирао једну арију из његове опере „Севиљски берберин". Али верглаш је свирао тако рђаво да је била мука слушати га.

Росини није могао да издржи, већ слети низ степенице, уђе у двориште, сав бесан дограби вергл и поче сам да окреће ручицу дајући тачан темпо.

— Овако се свира, запамтите добро. И знајте да сам ја Росини, композитор те арије, коју сте ви упропастили својим свирањем.

Верглаш се захвали и оде.

Међутим, сутрадан Росини опет зачу вергл, али је сада арија из „Севиљског берберина" свирана тачно. Росини погледа кроз прозор и виде истог верглаша, који је на свој вергл прикачио велику таблу на којој је крупним словима писало:

„Ђак славног композитора Росинија".

Једна стара КЊИЖЕВНА ПРЕВАРА

Према старим шкотским и ирским легендама и романсама, почетком трећег века живео је у Ирској Фин или Фингал, вођа фиана, једне велике чете војника који су чували ред у земљи и бранили је од спољних непријатеља, нарочито оних који су долазили преко мора. Кад није било рата, фиани су се бавили ловом и „галантним авантурама" Најистакнутији међу фианима био је Осијан, Фингалов син. Осијан је, према легендама, био не само велики јунак, већ и песник. После Фингалове погибије, он је стао на чело фиана. Осијана и његове фиане, чија је власт у земљи постајала све већа, потукао је 283 године у бици код Габре ирски краљ Карбери. Осијан, опет према легенди, није погинуо у овој бици и живео је све до 432 године.

О Фингалу, Осијану и фианима певају многе народне романсе и причају многобројне легенде, мада историчари нису успели да утврде да ли су Фингал и Осијан уопште постојали.

Године 1760 објављена је у Единбургу збирка од шеснаест старих шкотских балада. Збирку, која је носила назив „Фрагменти старе поезије скупљени у планинским пределима Шкотске", објавио је учитељ Џемс Мекферсон као свој превод старих шкотских песама насталих још у трећем веку, које су биле писане келтским језиком. Објављивање ове збирке изазвало је праву сензацију међу књижевницима, књижевним критичарима и љубитељима народног песничког стваралаштва. Једна група интелектуалаца из Единбурга прикупила је знатну суму новца и дала је преводиоцу Мекферсону да би могао да настави прикупљање и превођење старих шкотских песама. Годину дана касније Мекферсон је наговестио да је пронашао велику епску песму о легендарном јунаку Фингалу и крајем исте године објавио је еп „Фингал, стара епска поема у шест књига и више других песама састављене од Осијана, Фингаловог сина".

У аутентичност старих шкотских песама, а нарочито „Фингала", које је Мекферсон пронашао и превео, посумњали су неки енглески критичари. Семјуел Џонсон, познати енглески књижевни критичар, тврдио је да је Мекферсон у најбољем случају пронашао само фрагменте старих песама и прича и да је на основу њих испевао песме и еп о Фингалу. Џонсонове сумње касније су потврђене. Пажљивим проучавањем шкотских легенди, утврђено је да је Мекферсон често мешао догађаје и песме из разних епских циклуса и да је еп „Фингал" заиста његово дело.

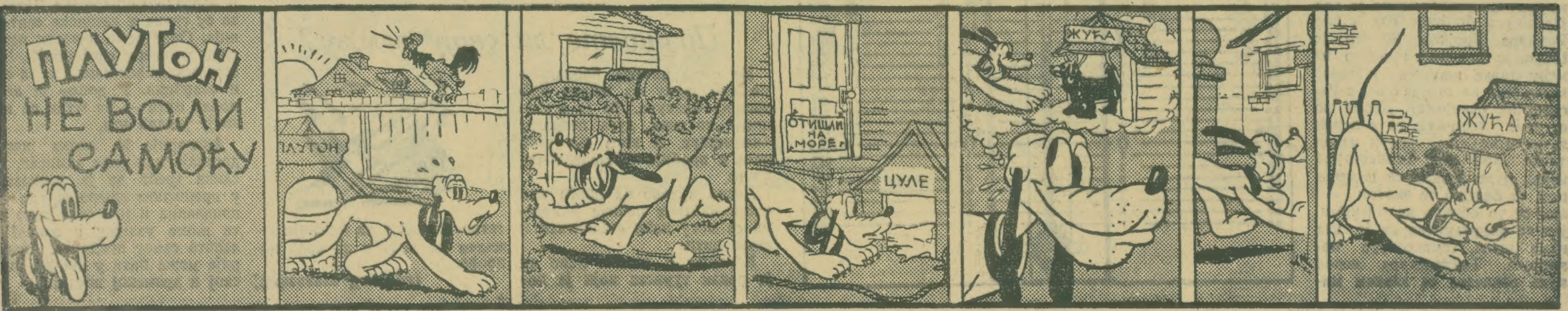

Ипак, и поред ове подвале, којој у књижевности нема равне, Мекферсон заузима једно од најзначајнијих места у шкотској књижевности. Његови „преводи" били су убрзо преведени на све европске језике и имали су великог утицаја на развој романтичарског покрета у европској, нарочито у немачкој, књижевности.

ЈЕДАН МАТЕМАТИЧКИ ФЕНОМЕН

Број састављен од свих бројева (од 0 до 9), одузет од другог броја састављеног од свих десет цифара, даје трећи број састављен од свих десет цифара... Не верујете?... Изволите и уверите се! Ево та три броја:

$$\begin{array}{r} 9\,8\,7\,6\,5\,4\,3\,2\,1\,0 \\ -\,0\,1\,2\,3\,4\,5\,6\,7\,8\,9 \\ \hline =9\,7\,5\,3\,0\,8\,6\,4\,2\,1 \end{array}$$

Евлија Челебија у Дубровнику

„НАЈСЛАВНИЈЕМ ГРАДУ ФРЕНГИСТАНА“

„Прешавши с највећим тешкоћама брда на граници Френгистана, за шест часова дођосмо на границу вилајета Добра-Венедик“ — прича чувени турски географ и путник Евлија Челебија. Под Френгистаном, обитавалиштем Франака, Челебија је подразумевао Европу. Добра-Венедик је турски назив за Дубровник, за разлику од Бондоканског Венедика, Млетака. За Челебију Европа је почињала тек од граница дубровачке државе, а Добра-Венедик је, по његовим речима, један од најславнијих и најстаријих градова френгистанских и „нигде не стоји написано да је игда непријатељ ушао у његову унутрашњост“.

Евлија Челебија ишао је у Дубровник дипломатским послом. Послао га је херцеговачки паша да дубровачкој господи понесе високе наредбе и писма великог везира и да убрза слање данка и дубровачких посланика Порти у Цариград. Тако се у једно мајско предвечерје 1664 године Евлија Челебија, у пратњи педесет наоружаних и „пристојних“ војника, обрео пред дубровачким бедемима, „који нигде немају пукотине“.

Турски путописац почео је да се диви Дубровнику још издалека, посматрајући његове тврде и снажне бедеме и високе куле. Њега је очарала дивна дубровачка природа и море „тако радосне боје да срце заигра“. За кулу Минчету Челебија каже да је толико висока да се с ње може сагледати цело Ђорфуско (Јадранско) Море. Он о Дубровнику, као уосталом и о свему другоме што приказује у својим путописима, износи невероватно велике цифре. Све је код њега увећано, претерано лепо и сјајно. У томе има помало источњачке маште, али много више намере да се турско царство прикаже као јединствено на свету, каквом нема равна у целом Ђафиристану (хришћанском свету). Истицање огромног богатства Дубровачке Републике имало је и своју посебну намеру. У то време постојала је у Цариграду јака струја која се није задовољавала само данком што га је Дубровник плаћао Порти, него је хтела да га сасвим покори и опљачка. И оно што Челебија говори о богатству и раскоши дубровачкој, требало је да још више распири жудњу за Дубровником.

Народ дубровачки највећи је међу хришћанским народима, каже Челебија, мислећи притом уопште на Словене, којима припадају и Дубровчани. У Дубровнику има много учених људи који темељно знају звездарство, хирургију и историју. Старешине дубровачке врло су богате и потајно дају храну турским непријатељима. Дубровчани су свакоме у очи љубазни и пажљиви, па су, додаје Челебија, „и према мени, беднику, показивали привидно пријатељство и увели ме скупа с мојом четом у варош“. Одредили су му за становање једну палату, послали му сваковрсна јела и пића и — забранили му да излази у шетњу! Већ у сумрак стражари су затварали капије на његовој кући, а изјутра их опет отварали. Но, Дубровчани су тако чинили и са осталим странцима. Закључавали су их преко ноћи у њиховим становима, а преко дана будно пазили куд се крећу и с ким разговарају.

Једне ноћи, Челебију и његове другове пробуди велика вика и галама. Тај свој ноћни доживљај он назива „необичним и сјајним призором“. Уствари, то је била једна народна свечаност. Челебија, по свом обичају, много претерује описујући како је она изгледала. Свирале су харфе, оргуље, трубе и виолине. Дванаест хиљада жена на сјајним носиљкама носиле су више од стотину хиљада најфинијих белих свећа. По улицама кроз које је пролазила поворка палиле су се буктиње велике као кипарисове греде. У свечаности је учествовало и дванаест бегова дубровачких (чланови Малог већа). Све је то било тако раскошно и пуно сјаја да је засењивало очи. Људи су носили кипове, окићене драгим камењем „које вреди као благо пет Египата“. „Те ноћи било је у вароши велико весеље и велика раздраганост; све је пливало у сјају и раскоши. Таквога града нема у целом Френгистану“.

Идућег дана изјутра дошла је по Челебију почасна чета да га одведе Принч Пирин Бану (кнезу Републике). Скупио се силан свет и прикључио се пратњи која је пошла према „банској палати“. Челебија је успут пажљиво посматрао зграде, трговачке и занатлиске радње. „Продавнице су им највише за чоху, свилу и златне израде“, али има и друге сваковрсне робе. Неколико хиљада занатлија ради код куће, а у дућанима купују и продају. У дућанима се продајом занимају девојке и жене, „што није никаква срамота“, а то је нарочито изненадило овог путописца који је обишао толике земље.

Тако Челебија, пробијајући се кроз гомиле радозналог света, уђе и у сам двор. „Кад бих ову дивну палату описивао онако како она уистини изгледа, прича би ми се толико отегла да би био спречен наставак описивања пута“. Челебија се дивио уметничким делима и великом броју одаја у двору („има их више од три стотине“), али су његову пажњу нарочито привукли портрети дубровачке властеле и појединих турских султана.

Очекујући у једној одаји да га приме кнез и Мало веће, Челебија је с великим уживањем посматрао уметничка дела. Тада уђе „дванаест бегова“ и сви поседаше у круг, јер „између њих нема вишег чина и старешинства“. Они љубазно поздравише Челебију, а он им узврати поздрав. Потом уђе и кнез и он му уручи своја писма. Кад су биле завршене церемоније, чланови Малог већа пожале се како су турски морнари из Новога напали једно дубровачко село, становнике отерали у ропство и повели све овце и козе. „Ако нам не врате наше људе и наше овце, рекоше Челебији, тужићемо се пред великим падишахом преко нашег посланика који креће с новцем“. Кад им је Челебија показао овлашћење херцеговачког паше да у његово име од Новљана тражи дубровачке овце, чланови Малог већа посташе према њему још љубазнији и богато га наградише. Посећивали су га после у његовом стану, доносећи му дарове, и позивали га на гозбе. То је чинила и остала дубровачка властела.

Челебија је ишао у Нови, али посао око повратка отетих дубровачких коза и оваца није свршио онако како се у Дубровнику очекивало. И на повратку из Новог Челебија је у Дубровнику провео три дана, али овом приликом, каже он, „и ми и коњи умало не скапасмо од глади, јер су нам давали веома мало хране, зато што нисмо дотерали овце од Новљана“.

Напуштајући Дубровник, да се у њега више никад не врати, Челебија је „правовернима“ упутио ове речи: „Ово место једном мора бити османлиско. А кад се једном заузме, онда ће бити лако прећи на другу страну“.

Бројање меридијана

У старо доба меридијани су бројани почев од Острва Родоса (Хипарх), затим од Канарских Острва (Птоломеј) или од Западне Африке (тако су бројали Арапи). Географ Заркала узео је око 1075 године као почетни меридијан онај који је пролазио око 10 степени западно од Багдада. У XVI веку Меркатор је рачунао меридијане од канарског острва Корво, а Хондиус од острва Сантијаго. На савет једног конгреса математичара и географа године 1643 решено је да меридијан који пролази кроз западни врх канарског острва Феро буде узет као почетни меридијан. Данас су сва ова рачунања напуштена, тако да данашњи географи узимају као почетни меридијан само онај који пролази кроз Гринич.

Џиновски МЕТЕОРИ

На северу Лабрадора откривен је пре три године досад највећи познати метеорски кратер. Данас је то округло језеро, с пречником од три километра, ограђено земљаним зидом високим 200 метара.

Тај кратер лежи у пустом, потпуно ненасељеном пределу. Стотинама километара око њега простире се камена пустиња, па је вероватно да га човечје око није угледало све до пре три године, кад га је из авиона спазио један канадски војни пилот. Он га је снимио из ваздуха и фотографију упутио Геолошком музеју у Онтарију, који је послао једну научну експедицију да испита то метеорско језеро.

Према налазу чланова експедиције, језеро је настало пре три до пет хиљада година. У то време пао је на земљу један огроман метеор од гвожђа или стена, чија је ударна површина износила око шест квадратних километара. Потрес који је изазвао пад лабрадорског метеора морао је по разорном дејству бити много јачи од онога који би изазвала највећа водонична бомба.

На земљу сваког дана падне велик број малих метеорита, чија укупна тежина не прелази једну тону, али огромних метеора веома је мало, а и тешко их је пронаћи.

Пуних тринаест година трагали су, например руски научници за великим метеором који је 30 јуна 1908 године пао у сибирској тајги у сливу реке Стењига Тангуска. Тај метеор опустошио је огромна пространства око места на које је пао и угљенисао милионе дрвета.

Године 1947 пао је један велики метеор на источну азиску обалу, на планине Сихота-Алин, између Владивостока и острва Сахалина. Тридесет кратера начинили су комади метеора који се распао пред судар са земљином површином, а километрима дугачки редови дрвета били су оборени.

Као по неком неписаном закону, велики метеори не падају на насељене пределе. Тако, например досад није забележено да је на европско тле пао неки већи метеор, а то је велика срећа, јер би такво небеско тело могло да оштети неки велики град много јаче него атомска бомба.

Сем лабрадорског метеора, сибирског и оног са планине Сихота-Алин, од већих познати су само још они који су пали у Централној Аустралији, Арабији и америчкој држави Аризони. О метеору из Аризоне који је пао у историско доба, Индијанци су испрели многе приче. Оне говоре „о ватри која је падала с неба“. Врло је вероватно — а то потврђују и неки нађени комади, који су, по свему судећи, припадали аризонском метеору — да је он био од метала. Предузимана су многа бушења да би се пронашли делови тога метеора, јер је познато да су језгра металних метеора најчешће од гвожђа и никла, а често и с примесом платине. Због тога откриће таквог метеора, заривеног дубоко у земљу, не би имало само научну, већ и привредну важност.

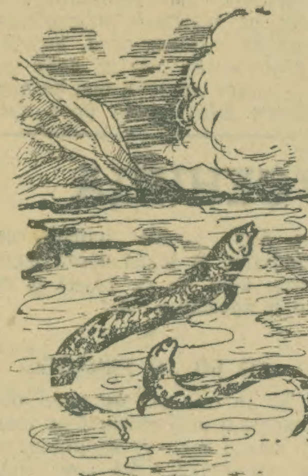
НЕОБИЧАН ЧАСОВНИК

После више од сто година најзад се нашао мајстор да оправи велики часовник у Нантакету, у држави Масачусетс (САД), који је стао још 1849 године, кратко време после смрти свог конструктора Валтера Фолгера. Фолгер није свршио никакве високе школе, али је био изванредно обдарен. Имао је непуних двадесет година кад је почео да конструише овај часовник, право ремек-дело своје врсте. Часовник је први пут почео да откуцава сате 1787 године. И не само то. Он је у исто време с невероватном тачношћу регистровао кретање Земље и осталих планета, а о свакој Новој години показивао је број године која настаје, као и имена месеца. Мало златно сунце излазило је и залазило тачно у оно време кад и право сунце изнад атлантске обале код Масучесетса. Са истом тачношћу часовник је ишао у корак с Месецом, показујући његове мене.

Али, једнога дана, убрзо после Фолгерове смрти, часовник је изненада стао. Деценијама су најбољи стручњаци покушавали да његов механизам ставе у покрет, али не само што нису успели да га оправе, него су га још више оштетили. Најзад се јавио Артур Реулингс инжењер једне фабрике часовника из Њујорка. Требало му је пуних шест месеци да отклони кварове које су његови претходници извршили у часовнику и да га, према принципима његовог генијалног конструктора, поново стави у покрет.

Најдража риба гурмана старог века

У неизмерним дубинама мора и океана живе сваковрсне рибе. Многе су по својој природи и животу веома занимљиве, а једна од тих риба је и мурина.

Мурина по свом облику личи на јегуљу. Углавном пребива у пећинастим пределима мора. Тело јој је глатко и посуто шарама. Уста су јој велика и протежу се до иза очију, које су блиставе и подмукле. Зуби су јој јаки и оштри. У непцу има једну удубину пуну жлезда у којима има отрова. Та удубина опкољава четири зуба и чим мурина уједе, зуби аутоматски додирну жлезду, а тада потече отровна садржина у рану, од чега настаје јачи бол и упала. Осим тога отровна је и крв мурине, као и јегуље, а њено дејство састоји се у раздвајању црвених крвних зрнаца. Отровност њене крви ишчезава на температури од преко 75 степени Целзијусових.

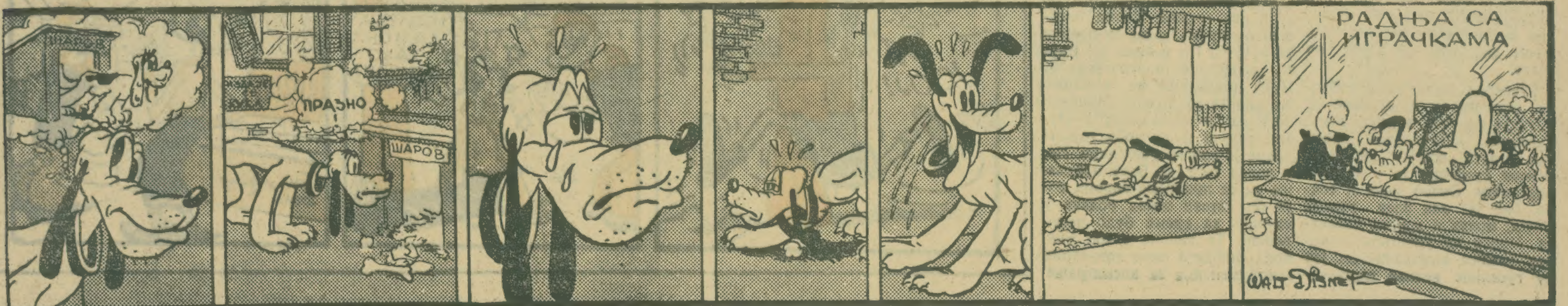
По неким стручњацима, има више од сто врста мурина, које живе у многим морима. Неке могу достићи дужину већу од три метра. У Јадранском и Средоземном Мору живе две врсте: црна и смеђа мурина. Смеђа је посута жућкастим пегама, нарасте до 1,30 метра у дужину, а може да буде тешка и око 7 килограма. Осим тога, смеђа мурина живи и у пределима јужног Атлантика и Индиског Океана. У Јадранском Мору има више смеђих него црних мурина. Црна мурина је мања од смеђе и може бити дуга око један метар.

Мурина се дању крије у рупчагама. Кад почне да се спушта ноћ, онда се извуче и лута тражећи плен. Рибари и ловци сунђера јако су опрезни кад наиђу на мурину и убијају је малим копљем или дршком весала. Мурина се обично лови струком и вршом. Дуго може да живи, као и јегуља, изван воде.

Али, и поред тога што мурина има непријатан, змијолик изглед, што су јој „ујед“ и крв отровни, она је необично цењена као храна и то од старина. Неки наши рибари причају да онај који није јео печену мурину не зна шта је добра и укусна риба. Постоје и стари записи о нашим рибарима гурманима који су пекли мурину на ражњу и тигању. Поред тога, уловљена и припремљена мурина суши се на диму нарочитих биљака и веома је укусна.

Постоје записи да су гурмани старе Грчке и Рима ценили месо мурине као нарочиту посластицу, која се много плаћала. Неки римски богаташи уређивали су посебне рибњаке у којима су гајене мурине. Брем помиње да је неки богаташ Хирциус имао рибњаке пуне мурина. За време Цезаровог триумфа Хирциус је приредио гозбу на којој је послужено преко шест хиљада припремљених мурина. Даље се прича да је Лициније Крас имао у својим рибњацима и неке припитомљене мурине, које су познавале његов глас и јеле из његове руке. Исто тако, прича се да се у старом Риму веровало да су мурине укусније ако се хране месом, нарочито људским, па су неки свирепи тирани бацали осуђене робове у рибњаке у којима су живеле мурине. Пресуда је гласила: „Ad muraenas“ (да се баце муринама).

И после Римљана појединци богаташи гајили су мурине у нарочитим рибњацима уређеним уз обале.

АВИОН У БОРБИ СА УРАГАНОМ

Ураган или тропски циклон претставља од памтивека прави ужас за становништво такозваних западноиндиских острва (Великих и Малих Антила, Бахамских Острва итд.). Двапут годишње сукобљавају се изнад Мексиканског Залива хладни и суви ветрови с Пацифика са топлим и влажним ваздухом који струји из тропских предела, тако да се у подручју Великих и Малих Антила ствара поље изванредно ниског притиска. Ту се рађа ова природна неман, чија је снага једнака, ако не и већа, разорној снази атомске бомбе. На периферији ове зоне почињу тада нагли пљускови кише, који постају све жешћи, док се море ускомеша и запени. Ово таласање морске површине узима све фантастичније размере, а прати га хука равна грмљавини. За то време небо постаје потпуно сиво, а понекад и безбојно. Игла на барометру пада све ниже. А тада — на хоризонту се укаже облак у облику дугачке траке, познат становницима ових острва као претходница удаљеног циклона. Облак се диже и претвара постепено у тамну завесу, која све више и више застире небески свод. Најзад је и ураган ту. Страховитом силином он се баца на обалу, дижући таласе као планине и стварајући снажне водене вртлоге.

Године 1899, циклон назван „Сан Ћиријако“, долазећи од Бахамских Острва и Флориде, проузроковао је на Порторику више од 3.000 мртвих и огромну материјалну штету. Септембра 1929 један такав циклон прешао је преко Сан Хуана, главног града на острву Порторику, брзином од 160 километара на час, откидајући и носећи кровове с кућа, чупајући огромна стабла из корена и бацајући рибарске лађе на поља и ливаде, километрима удаљене од морске обале. А пре десет година, такозвани „Велики атлантски ураган“ опустошио је обале Мексика и Панаме.

Наука је тек отскора почела успешније да се бори против ове природне немани. Тако је 16 августа 1951 године метеоролошка станица на Порторику јавила за долазак циклона, који се брзином од 150 километара на час приближавао острвима у Карипском Мору и обалама Средње Америке. Одмах су са острва Зелени Рт пуштени летећи балони и балони-сонде, који су у својим корпама носили разне метеоролошке справе и апарате. Они су радиотелеграфским путем аутоматски обавештавали метеоролошке стручњаке у такозваном „Временском бироу“ о особинама циклона који се приближава. И радарске станице су, уз помоћ пуштених балона, пажљиво пратиле кретање циклона. Било је јасно да се непогода приближава. Тада је „Временски биро“ дао знак за узбуну. Сви бродови који су се нашли у угроженим водама одмах су кренули у најближе луке, а авиони су слетали на најближе аеродроме. Дуж обала од Барбадоса до Панаме вијориле су се црне заставе с црвеним рубом, знак да ураган долази. Становништво најугроженијих крајева одмах је евакуисано.

За то време на аеродрому на Исла-Гранде, неких 150 километара од циклона, то јест једва један сат пре наиласка колоне злослутних облака и вртлога, група хемичара лагано је гурала из хангара један извиђачки авион Б-24. У тренутку кад су сви авиони, и војни и путнички, журно летели према најближем склоништу, овај четворомоторац, претворен у праву летећу метеоролошку станицу, спремао се да пође у сусрет урагану. Деветорица „ловаца на циклоне“ — пилота и метеоролога — ушли су и заузели своја места у авиону, чији су мотори већ бректали.

Пошто је још једном прегледао апарат, први пилот дао је знак за полазак. Сјајна месечина обасјавала је цео предео, док се у даљини хоризонт већ навлачио завесом облака. У току лета деветорица људи састављали су последње детаље свог „ратног“ плана. Знали су тачно шта треба да раде. На висини од свега 300 метара, избегавајући по сваку цену додир са ускомешаном масом водених и ваздушних честица, они ће покушати де се пробију у средиште урагана. Пробој треба извршити на југоистоку, то јест на његовом најслабијем сектору. После тога, дижући се постепено док не дођу изнад самог вртлога, они ће прелетети дијагонално кроз предео у коме влада апсолутна тишина, пречника отприлике 25 километара, и најзад се наћи у средишту левка. Тада, усред такозваног „ока“ циклона, у коме је комешање ваздушних струја ужасно, научници ће ставити у покрет своје осетљиве метеоролошке направе.

Све је текло онако како су они предвиђали, изузев што је по повратку у Сан Хуан пилот утврдио да је ураган ишчупао преко 150 ексера из авионских крила. Но, резултати до којих се дошло у току овог опасног лета били су толико драгоцени да су сви чланови ове чудне ваздушне експедиције били свесни да опасност којој су се изложили није била узалудна. Благодарећи њиховом испитивању, данас људи унапред могу знати положај, снагу, путању и брзину циклона, а становништво западноиндиских острва може бити много спокојније, јер ће убудуће увек благовремено знати из ког правца треба очекивати долазак „непријатеља“ и каква му је снага.

Брз прираст становништва у Јужној Америци

Према најновијим статистикама, највећи прираст становништва на свету имају земље Јужне Америке. Заједно са Антилским Архипелагом и Бахамским Острвима, Јужна Америка има данас преко 170 милиона становника, што отприлике одговара броју становника САД и Канаде. Ако прираст остане на садашњем нивоу, у 2000 години Северна Америка имаће око 250 милиона становника, а Јужна 550 милиона. Према мишљењу професора Кука, директора Бироа за становништво у Вашингтону, Јужна Америка је „најинтензивнија област у погледу рађања“. Он чак сматра да ће се тај интензитет још и повећати, јер најновија постигнућа у медицини нагло смањују проценат смртности одојчади и мале деце. „Ако би и тамо, каже он, проценат смртности био низак као што је у САД, прираст становништва био би за 3,33% већи него досад. У том случају, у 2000 години Јужна Америка имала би око милијарду становника“.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

ЧИМ ЈЕ ЗАВРШЕН — ИЗГОРЕО

Године 1572 на шведском острву Еланду били су постављени темељи за замак Бергхолм. Изградња овог замка трајала је необично дуго — 234 године. Истог дана кад је замак завршен, у њему је избио пожар и пре но што се спустило вече од дворца је остало само згариште. Тако у Бергхолму, том два и по века зиданом замку, нико није преспавао чак ни једну ноћ.

ЗАНИМАЊЕ ПРЕМА ПРЕЗИМЕНУ

У Балтимору, у Америци, постоји велика крзнарска радња чији сопственик има презиме које потпуно одговара његовом занимању. Балтиморски крзнар зове се Семјуел Пелц.

НАЈВЕЋИ КИЦОШ У ИСТОРИЈИ

Француски владар Шарл X (1754—1836) био је познат као велики кицош. Мада се француски владари и племићи тог времена нису одликовали великом уредношћу, Шарл X веома је пазио на свој изглед, па је у томе чак и претеривао. Да не би гужвао своје панталоне, он је веома ретко седео. Сваког јутра шест његових дворана помагало му је у облачењу. Двојица од њих држали су његове панталоне тако да су оне стајале готово усправно, а остала четворица подигла би владара увис и спустили га у њих. Увече би на сличан начин друга шесторица дворана „извлачила“ краља из панталона.

СТЕНА — СЛОН

У близини Итаке, у америчкој савезној држави Висконсину, налази се једна стена која својим обликом потсећа на огромну главу слона чија сурла додирује земљу.

АПЕТИТ ГУСЕНИЦА

Кад би људи могли на неки начин да упрегну гусенице да за њих раде, многи би послови — као што је плевљење врта, поткресивање живе ограде, уништавање корова итд. — били увек на време готови.

Римљанин Лукул, који је у историју ушао као прождрљивац, није ништа у поређењу с гусеницом. Она има незајажљив апетит и својим снажним чељустима без престанка меље. Меље све што дохвати: цвеће, лишће, гранчице и плодове. Што више једе, постаје све већа; а што је већа, све више једе. И тако то траје цело лето.

Чим дође јесен, већина гусеница завије се у чауру и припреми за зимски сан. Али, има гусеница којима, изгледа, први мразеви ништа не сметају, нити им смањују апетит. Често се могу и у октобру видети ови наранџастоцрни црви како пузе по оголелим гранама. Но, и они се ускоро учауре и тако очекују прве топле дане. А упролеће из чауре изиђе диван лептир, који почне да лети од цвета до цвета.

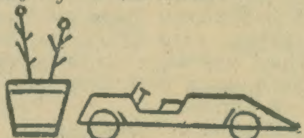
Гусеница има разних облика, величина и боја. Неке су обрасле маљама, а друге нису. Гусеница која напада дуван има и дуге „рогове“ на глави. Живот гусенице је у сталној опасности. Онако мека и сочна, она је лак плен разних птица, мрава и других инсеката. Много их уништава и човек разним хемикалијама, јер су гусенице велике штеточине. Али, њихов највећи непријатељ је једна врста паразита, који им се увуче у тело и прождире их.

☆

КО БИ ТО РЕКАО!?

Да ли ова два цртежа, ова саксија и овај аутомобил, имају, овако како су нацртани, чега заједничког? Ми вам тврдимо да имају! Ко би то рекао, али је тако!

Можете ли да се сетите у чему су то слични?

(Одговор: заједничко им је то што су и аутомобил и саксија нацртани са 15 правих линија и два круга!)

★

ПРИПРЕМЕ ЗА ПОСМАТРАЊЕ ПОМРАЧЕЊА СУНЦА

Астрономи многих земаља већ се припремају за посматрање потпуног помрачења Сунца које ће наступити 30 јуна ове године. Веома опсежне припреме врше се нарочито у САД. По речима др Брука, професора универзитета св. Луја, помрачење ће се најбоље видети из државе Минеаполис, јер је тамо ваздух ујутру сув, а у то доба године време је готово увек лепо. Но, и поред тога, др Брук предлаже да се припреме авиони који би летели изнад облака у случају да време буде неповољно. Те авионе треба унапред снабдети свим потребним инструментима за посматрање.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Овде ћемо вам дати биографију једног нашег старог песника, чија се четиристогодишњица смрти навршила пре месец дана.

Рођен је око 1485 године у граду Хвару, а умро у истом месту 14 децембра 1553. Године 1516 помиње се као судија, а после тога врши и друге дужности у својој општини. Његов син издао му је прва песничка дела под насловом: „Складања изврсних писан разлицих". У младости је певао љубавне песме. У почетку се угледао највише на пертраркисте: Пиетра Бемба и Лодовика Ариоста. Али, он је добро познавао и дубровачку поезију, па се угледао и на свога старијег савременика Ђора Држића.

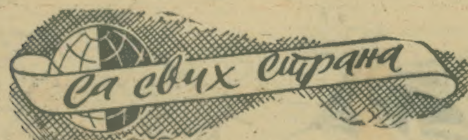
Да ли сте се сетили о коме је реч? Ако нисте, читајте даље.

Од његове љубавне лирике сачувало се двадесетак песама под насловом: „Писни љувене", међу којима се песма: „Јур ни једна на свит вила" сматра за најлепшу љубавну песму наше старе поезије. Написао је више песничких посланица, од којих је најзнатнија „У похвалу града Дубровника". У славу Дубровника написао је најлепше своје песничко дело „Робињу", драму у три „сказања", чија се радња догађа у Дубровнику. Преводио је и из дела Овидија.

Да ли сте се сад сетили о коме је реч? Ако нисте, читајте до краја.

Као лирски песник својим уметничким изражајем он се диже изнад просечних песника свога времена. Дикција му је богата, истанчана, концизна и блиска народној. Његово дело „Робиња" једно је од најзанимљивијих у нашој ренесансној књижевности XVI века. У том делу он повезује дух савремене трубадурске лирике са мотивом из народне епике. Лица у том делу узео је из народне историје. Дело „Робиња" спада међу прве покушаје драме световно-романтичног садржаја, али није имало већег утицаја у даљем развоју наше књижевности.

(Ханибал Луцић)

БАНАНЕ

У тропским пределима, поред осталих разноврсних биљака, расту и банане, чији се плодови употребљавају за јело, а стабљике неких врста искоришћавају се у индустрији за производњу текстила. Банане се беру у великим гроздовима, и то док су зелене, да се не би распале док се пренесу до далеких тржишта. У бродовима којима се преносе банане постоје постројења за одржавање сталне температуре, а кад стигну до одређеног места ту се смештају у магацине, у којима такође влада стална температура, да би пожутеле. После тога велики гроздови се цепају на мање и тако шаљу у промет. Има случајева да се у гроздове банана пре но што су убране увуку разне животиње и тако пренесу до далеких складишта. Тако се у гроздовима могу наћи омање змије, гуштери, разни инсекти итд. Све те животиње путују у гроздовима банана, а неке се и укоче од хладноће у бродским магацинима. Тако су се у Зоолошком врту у Цириху налазиле крупне змије које су као мале донесене у гроздовима банана са Антила, а у врту је био и примерак једног змијског цара, који је такође допутовао у грозду банане.

КУЋНА МУВА

Кућна мува живи на целом свету, али јој највише годе топли предели. Кад поред топлоте има и нечистоће, онда је то најпријатније за муве. Муве нису само несносне, него су и опасне због тога што преносе клице заразних болести, као: трбушног тифуса, колере, дизентерије, туберкулозе итд. Женка полаже обично око 600 јајашаца, из којих се после дванаест часова на температури од 25 Целзијусових излегу упљувци, који су бели и без ногу, а дуги су око десетак милиметара. Кућна мува се брзо множи, а ако су прилике повољне онда иза ње остаје у току године и до шест поколења. У цревима кућне муве има од сто хиљада до сто милиона бактерија, а на телу неколико стотина хиљада до више милиона разних бактерија.

КАД ЈЕ ПРОНАЂЕНА ШИБИЦА

Иако су Швеђани средином прошлог века веома развили индустрију шибица и освојили многа светска тржишта, ипак нису они пронашли како се праве шибице. То је успело Аустријанцу Јозефу Сигелу, који је 1882 године добио патент за производњу шибица од фосфора. Пет година доцније, 1887 године, основана је прва фабрика шибица у енглеском граду Стоктону. Нарочито се дрво јасике употребљава за производњу шибица, а она највише расте у Аустрији и балтичким земљама.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

МЛЕКО КАО ЛЕК ОД МАЛАРИЈЕ

Према последњим истраживањима, утврђено је да је дијета с млеком добар лек не само од маларије, већ и од других заразних болести. Ово је утврдио професор Мегреп из Ливерпула, вршећи опите на заморчићима и мајмунима. Тиме је објашњена и појава да одојчад у веома маларичним крајевима ипак не добијају никад маларију. Такође је установљено да је мајчино млеко много боља предохрана од маларије него, рецимо, крављe.

НОВ НАЧИН ЂУБРЕЊА ЗЕМЉЕ

Пронађено је ново ђубриво којим се земља брзо и лако снабде потребним количинама азота за годину дана. То је нека врста смоле, слична оној од које се прави бакелит. Смола се у ситним зрнцима разбаца по њиви или башти. У влажној земљи зрнца се постепено распадају и дају потребну количину азота.

ЏИНОВСКИ ТУНЕЛ ЗА ИСПИТИВАЊЕ АВИОНА

Познато је да се аеродинамичност авиона испитује у специјалним тунелима. То испитивање може бити с деловима авиона нормалне величине, или са увећаним моделима. Постоји неколико тунела у разним земљама у којима се може створити брзина ваздуха већа од брзине звука. Међутим, сада се у Америци гради један џиновски тунел, дуг 343 а широк око 30 метара, у коме ће ваздух достизати брзину четири пута већу од брзине звука, тј. око 4.000 километара на час. Тунел је, углавном, намењен испитивању ултра-брзих авиона без пилота, којима ће се управљати са земље, помоћу радара.

НЕПОДЕРИВА ОБУЋА

Једна фабрика обуће из Глазгова поделила је у једној четврти града много пари ципела школској деци, да би доказала како је њена обућа „неподерива". Деци је нарочито наглашено да у овим ципелама могу до миле воље да газе по блату, да „шутирају" каменчиће и да се веру по дрвећу. Произвођачи тврде да ће нова обућа бити за 20 од сто јевтинија од досадање, а трајаће шест пута дуже. Начин израде ове обуће још се држи у тајности, али изгледа да се ради о вулканизацији ђонова.

ШТА ЈЕ ГАЛАКСИЈА

Звезде у васиони образују огромне облаке који се налазе на великој међусобној удаљености. И наше Сунце улази у састав једног таквог звезданог облака. Тај скуп се назива галаксија. Галаксија садржи око тридесет милијарди звезда, које су растурене у васионском простору на страховито великим раздаљинама. У средишним деловима галаксије има више звезда, а у периферним мање. Само Сунце доста је удаљено од средишта галаксије, али ипак није на самом њеном крају. Оно је удаљено од средишта око тридесет хиљада светлосних година. Крећући се по својој путањи, Сунце заврши једно обилажење око средишта галаксија за двеста милиона година, иако се креће брзином од око триста километара у секунди. Обим ове његове путање износи око двеста хиљада светлосних година. Поред ове наше, у свемиру постоји безброј таквих галаксија. Оне се налазе на тако огромним растојањима да је најближа галаксија удаљена од нас готово милион светлосних година. Наша галаксија је само незнатан део бескрајне васионе.

ВАКЦИНИСАЊЕ ПРОТИВ ДЕЧЈЕ ПАРАЛИЗЕ

Према извештају Института за дечју парализу у Њујорку, у марту ове године извршиће се досад највеће вакцинисање против ове опасне болести. Познато је да постоје три врсте дечје парализе, која је узела великог маха на западу, нарочито у САД и Француској. Према извештајима лекара, вакцина је потпуно безопасна. Њено дејство састоји се у томе што она у организму изазива појачано стварање противотрова. Приликом вакцинисања 637 деце, установљено је да имунитет траје од неколико недеља до четири месеца, а у неким случајевима чак и седам месеци.

АПАРАТ ЗА ИСПИТИВАЊЕ ИСПРАВНОСТИ ЖЕЛЕЗНИЧКИХ ШИНА

На француским железницама већ се употребљава један мали апарат за испитивање исправности шина. Апарат ради на принципу ултразвука. Један радник вуче по шинама нарочити кристал. Кад наиђе на неку прскотину, макар и најмању, било споља или изнутра, настају поремећаји у звуку, које он преко слушалица лако осети, тј. звук постаје знатно нижи. Електрична батерија и остала апаратура смештени су у кутији коју радник носи на леђима. Цео апарат није тежи од пет килограма.

НАОЧАРИ ИЛИ СОЧИВА

На састанку очних лекара у Чикагу, један од њих упоредио је добре и лоше стране обичних наочара и сочива. То поређење заснива се на проучавањима војних лекара, који су за време корејског рата вршили посматрања вида бораца под најразличитијим условима. Познато је, наиме, да се, уместо наочара, преко очне јабучице може ставити танко сочиво од стакла или пластичне материје. У Кореји су испробане четири врсте ових сочива, и то у разним приликама и при различитим температурама, од највише до најниже, као и код авијатичара на разним висинама.

За обичну употребу, показало се да су наочари практичније, али готово у свим другим случајевима сочива су била много боља. Преимућство сочива испољава се нарочито код лошег времена. Киша, снег и блато уопште не ометају вид човеку који на очима има сочива, а тако исто ни мраз и пара. Затим, ношење гас-маске за човека с наочарима претставља приличан проблем, док сочива уопште не сметају. Наочари лако падају и ломе се, док код сочива то се уопште не дешава. Сочива штите очи од прашине, не одбијају светлосне зраке, а у неким случајевима дају оку бољу видљивост.

Незгодне стране сочива су у њиховој доста високој цени, као и у томе што је потребно извесно време да се око на њих привикне. Сем тога, сочива се морају одржавати необично чисто и, најзад, она се не могу носити неограничено дуго.

ЧАРОБНА ПАЛИЦА

Покажите публици прво леву руку раширених прстију, па онда преко длана ставите један округао црвени штапић. Затим десном руком дохватите леву у зглавку и подижући обе руке са штапом, за који можете рећи да је чаробна палица, притисните брзо штап кажипрстом десне руке.

— Ето, — рећи ћете, — чаробна палица стоји на мојој руци као да ми је рука магнет!

За ову вештину треба да се мало вежбате, али кад се извештите изводићете то као прави мађионичар.

КО МОЖЕ ДА ОДУВА ЦИГЛУ

Донесите једну циглу или неку дебелу, тешку књигу, па је метните на ивицу стола. Упитајте тада своје другове може ли ко да је одува.

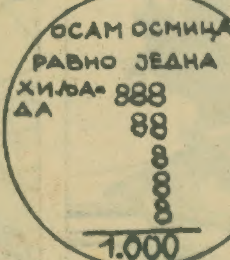
— Дувањем да се цигла обори? Или дебела књига? Не би то могао ни Краљевић Марко! — рећи ће сви.

— Е, видите, ја могу! — казаћете ви. И запрепастићете их просто својом вештином.

Узећете једну повећу јаку кесу, од оних које јако пуцају кад се надувају и ударе о зид. Ставићете прво кесу на сто, и то тако да пола кесе лежи на столу а пола да је изван стола, па онда на доњу ивицу кесе метните циглу или књигу. Кад сте то учинили, дувајте у кесу исто онако као да хоћете да пукнете њом.

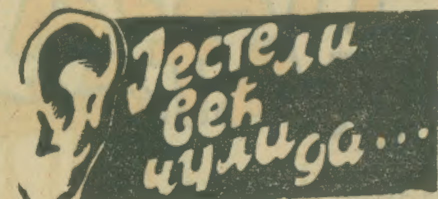

Тешка књига или цигла пашће као од шале и ви ћете тако показати своју снагу.

БРОЈАЊЕ ДО СТОТИНЕ

Ова вештина се најбоље изводи удвоје. Један каже број од 1 до највише 10, други томе дода такође број од 1 до 10 и гласно каже збир, и тако редом. Добија онај који први каже — сто. Јасно је да ће добити онај који успе да каже 89, јер онда противник може да каже највише 99. Али, ко хоће да буде сасвим сигуран нека пази да изговори бројеве: 1, 12, 23, 34, 45, 56, 67, 78 и, најзад, 89. Ови бројеви лако се памте, јер један почиње где се други завршава, односно јединица је увек за један већа од десетице.

...биљкама је потребно више воде у доба рашћења и цветања, него у време кад њихов плод зри. Тако, например, једној стабљици пасуља од тренутка сејања до цветања и опрашивања потребно је око шест литара воде, а од опрашивања док плод не сазри свега пет литара.

...белгиски физичар Плато начинио је 1840 године справу коју је назвао зоотроп. На једном точку нацртан је човек у разним фазама неког покрета. Кад се точак окреће, слике брзо пролазе испред очију и добија се утисак да се човек креће. Мада је Платоова справа била начињена да послужи као играчка, она је касније послужила као основ за кинематографију.

...меки јастучићи на шапама су једини делови тела који се код мачке зноје.

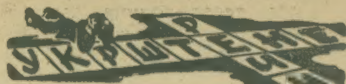
...у Средњем веку, кад су само ретки појединци знали да читају и пишу, за означавање имена или трговачких фирми често су употребљавани цртежи који потсећају на данашње ребусе. Цртеж на слици потиче из 1557 године и уствари је „визиткарта" енглеске породице Херисан. Комбиновани цртеж претставља зеца (енглески: хер), сноп ражи (ри) и сунце (сан). Изговорене уједно, ове три речи чиниле су презиме Херисан.

...стабло јабуке може да живи и да даје плод 60 до 80 година.

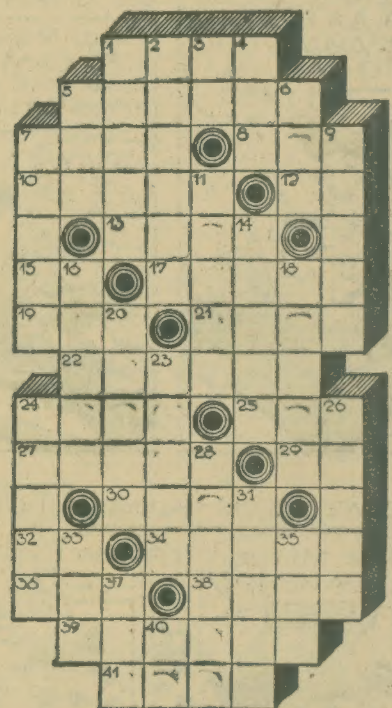
...бања Ковиљача била је некад позната под именом Смрдан-бања.

...први кривични законик у обновљеној Србији саставио је војвода и државник Прота Матија Ненадовић.

Водоравно: 1) варошица у Босни; 5) град у Швајцарској; 7) губитак у тежини код робе; 8) врховни бог код старих Вавилонаца; 10) татарско-хунско племе; 12) првак; 13) узданица; 15) река у Сибиру; 16) врста скупоценог дрвета; 19) оснивач персиског царства; 21) једно од Великосундских Острва; 22) јужно воће; 24) циљ; 25) свеза; 27) обрађивати земљу; 29) мера за површину; 30) наша река; 32) осовина; 34) град у Грчкој; 36) стара српска престоница; 38) врста лептира; 39) начело, гесло; 40) туљан.

Усправно: 1) француски књижевник, аутор романа „Жан Кристоф"; 2) угледни примерак; 3) потврдна речца; 4) лична заменица; 5) дивља животиња; 6) женско име; 7) предратна дечја библиотека; 9) наша река; 11) замисао; 14) област у Грчкој; 16) један зачин; 18) планина крај Београда; 20) земљорадник; 23) покрајина у Јужноафричкој Унији; 24) планина у Далмацији; 26) личност из Голсвортијеве „Саге о Форсајтима"; 28) регистар имена; 31) позната ваздушна бања у Швајцарској; 33) прилог; 35) друга; 37) добро обезбеђена каса; 40) домаћа животиња.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) амонијак; 8) лимар; 9) до; 10) ир; 11) ратар; 13) гар; 15) ка; 16) анал; 18) сој; 20) том; 22) да; 23) ос; 25) зона; 27) Романија; 30) мине; 31) ам; 32) со; 33) ати; 35) ета; 37) атар; 39) ку; 41) али; 42) авали; 45) ак; 46) на; 47) Анета; 49) ализарин.

Усправно: 1) алигатор; 2) миран; 3) он; 4) нар; 5) Ирак; 6) ада; 7) Кореја; 12) тас; 14) рат; 17) Лозана; 19) одаја; 21) монета; 24) сомот; 26) ни; 28) ми; 29) американ; 32) Сежана; 34) Ита; 36) Ака; 38) алатм; 40) улаз; 43) вал; 44) ина; 48) ер.

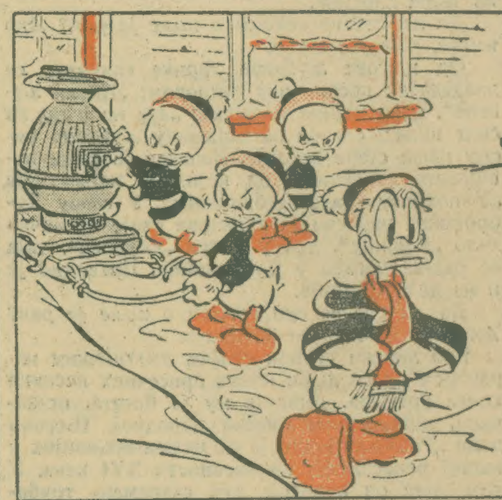

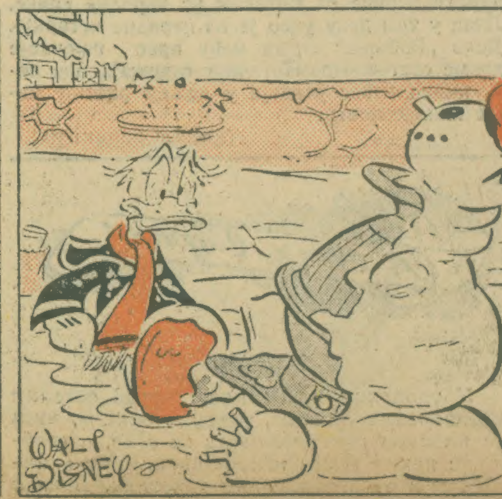

Волт Дизни:

ДУШКО ДУГОУШКО

И ДРУГИ ДОБРИ И РЂАВИ СТАНОВНИЦИ ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ И ОКОЛИНЕ

ПИЛУЛА ПОШТЕЊА

